

SLIDE 1

ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ
Τρίτη 27 Ιουνίου 2023, Ξενοδοχείο HILTON NICOSIA

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΠΑΣΥΞΕ κ. ΧΑΡΗ ΛΟΪΖΙΔΗ

SLIDE 2

Εξοχότατε κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας
 Εξοχότατη κα Πρόεδρε της Βουλής των Αντιπροσώπων
 Αξιότιμοι (Αρχηγοί) και Εκπρόσωποι Κομμάτων
 Αξιότιμε τέως Πρόεδρε της Δημοκρατίας
 Έντιμοι κύριοι υπουργοί
 Your Excellencies
 Έντιμοι κύριοι Βουλευτές
 Θεοφιλέστατε
 Αγαπητοί Εκπρόσωποι των Μέσων Μαζ. Ενημέρωσης
 Φίλες και φίλοι
 Εκλεκτοί προσκεκλημένοι

Με μεγάλη χαρά, αλλά και ιδιαίτερη συγκίνηση σας καλωσορίζω στη φετινή Ετήσια Γενική Συνέλευση του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων.

Όταν στα τέλη του 2003 κάποιοι συνάδελφοι με είχαν προσεγγίσει να αναλάβω τα ηνία του Συνδέσμου δεν φανταζόμουν ότι θα συμπλήρωνα δύο δεκαετίες στην προεδρία του ΠΑΣΥΞΕ. Γι' αυτό η σημερινή μέρα είναι ιδιαίτερα ξεχωριστή για μένα. Κλείνει ένα μεγάλος, πολύτιμος και παραγωγικός κύκλος· ένας κύκλος που με έχει σημαδέψει ως άνθρωπο και ως επαγγελματία και για τον οποίο μόνο θετική αποτίμηση μπορώ να κάνω και ευγνωμοσύνη να εκφράσω. Μια μακρά διαδρομή ολοκληρώνεται σήμερα.

Αναπόφευκτα μια τέτοια μέρα εμπερικλείει μια σημαντική δόση νοσταλγίας, αναδρομή στην 20ετία και στο που βρισκόμαστε σήμερα. Παραδίδοντας τα ηνία στην προεδρία του ΠΑΣΥΞΕ, αισθάνομαι ήσυχος πως πράξαμε ό,τι ήταν ανθρωπίνως δυνατόν όλα αυτά τα χρόνια για να ενισχύσουμε και να θωρακίσουμε τον κλάδο της φιλοξενίας και κατ' επέκταση την κυπριακή οικονομία.

SLIDE 3

Προετοιμάζοντας λοιπόν τη σημερινή, τελευταία, ομιλία, ανέτρεξα στο αρχείο μου, σε παλαιότερες ομιλίες σε Γενικές Συνελεύσεις, συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις του Συνδέσμου και διαπίστωσα πόσο έδαφος καλύψαμε όλα αυτά τα χρόνια.

Για πολλά χρόνια διεκδικούσαμε τη δημιουργία υφυπουργείου Τουρισμού, την αναβάθμιση των αεροδρομίων, την υιοθέτηση πολιτικής ανοικτών αιθέρων για να προσεγγίσουμε νέες αγορές, τη δημιουργία υποδομών όπως καζίνο, γκολφ και μαρινών με στόχο την αναβάθμιση του τουριστικού μας προϊόντος.

Αναλογιστείτε όχι πού ήμασταν τότε και πού φθάσαμε σήμερα, αλλά μέσω πόσων κρίσεων, οικονομικών, πολιτικών και υγειονομικών, επιβεβαιώσαμε την ανθεκτικότητα του τομέα αναβαθμίζοντας παράλληλα σημαντικά το τουριστικό μας προϊόν, τις υποδομές και την εμπειρία που προσφέρουμε. Κάτι για το οποίο μπορούμε να νοιώθουμε περήφανοι. Αυτά δεν τα λέμε εμείς αλλά οι ίδιοι οι Tour Operators που συνεργάζονται με την Κύπρο.

Τα τελευταία χρόνια μεταξύ άλλων πετύχαμε:

SLIDE 4

- Τη εδραίωση της θέσης ότι **ο κλάδος της φιλοξενίας είναι η πιο σταθερή, διαχρονική αξία της οικονομίας του τόπου μας**. Ο κλάδος δεν είναι μόδα, που έρχεται και φεύγει. Όταν η οικονομική κρίση κτύπησε την πόρτα της Κύπρου, η Τρόικα είχε εγκαίρως εντοπίσει, από το πρώτο μνημόνιο, τον Νοέμβριο του 2012, τη σημασία του κλάδου και την προοπτική να αποτελέσει την κινητήρι δύναμη για την επανεκκίνηση της οικονομίας, όπως και έγινε. Κι όμως, ήταν η πρώτη φορά που αναδείχθηκε αυτή η πτυχή και μάλιστα από ανεξάρτητους παρατηρητές. Σήμερα ο τουρισμός αναγνωρίζεται ως ο πιο ανθεκτικός και σημαντικός κλάδος της κυπριακής οικονομίας. Ο κλάδος που στήριξε την Κύπρο στις πιο δύσκολες στιγμές της από το 1974.

Η γλώσσα των αριθμών αποτυπώνει με ακρίβεια όσα έχουν επιτευχθεί αυτά τα χρόνια.

SLIDE 5

- Το 2003 οι αφίξεις ήταν στα 2,3 εκατ., το 2019 προ πανδημίας φθάσαμε στα 4 εκατ., αφίξεις, ενώ το 2022 προσεγγίσαμε τα προ πανδημίας επίπεδα με 3,2 εκατομμύρια αφίξεις.

SLIDE 6

- Το πιο σημαντικό όμως είναι η αύξηση των εσόδων και όχι μόνο των αφίξεων. Το 2003 καταγράφαμε έσοδα ύψους €1.7 δις, ενώ το 2019 τα έσοδα ανήλθαν στα €2,7 δις. Πέρυσι, τα έσοδα πλησίασαν αυτά του 2019, φθάνοντας τα €2.4 δις και φέτος εύχομαι να πορευτούμε ακόμα καλύτερα.

Το πώς φτάσαμε όμως σ' αυτούς τους αριθμούς είναι το δίδαγμα αυτής της 20ετίας, για μένα. Διότι βρεθήκαμε ενώπιον σημαντικών προκλήσεων.

Ξεκινώντας από το άνοιγμα των οδοφραγμάτων το 2003, εν μέσω ανησυχιών για τις συνθήκες αθέμιτου εσωτερικού ανταγωνισμού που θα δημιουργείτο, πράγμα που αποδεικνύεται σήμερα με τις πολλές αφίξεις στα αεροδρόμιά μας για διακοπές στα κατεχόμενα. Η πρόθεση του Υφυπουργού Τουρισμού για πραγματοποίηση μελέτης-έρευνας που θα καταγράψει το μέγεθος του προβλήματος μας βρίσκεται απόλυτα σύμφωνος.

Το 2004 είχαμε τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση για την κυπριακή πραγματικότητα, την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση που επέφερε αρκετές και σημαντικές αλλαγές στον κλάδο.

Το 2009 αντιμετωπίσαμε μια πρωτοφανή παγκόσμια οικονομική κρίση. Κάνοντας πράξη το σύνθημα «να μετατρέψουμε την κρίση σε ευκαιρία», καταθέσαμε, μαζί με τον ΣΤΕΚ και τον ΑΣΤΑ, πακέτο προτάσεων. Μέρος των προτάσεων αυτών συνέβαλε στο σχέδιο παροχής κινήτρων για την προσέλκυση νέων αεροπορικών εταιρειών και την εξαγγελία της πολιτικής ανοικτών αιθέρων μεταξύ Κύπρου – Ρωσίας το 2013.

Αγαπητοί φίλοι και φίλες,

SLIDE 7

Θα σταθώ λίγο περισσότερο στο 2013, δυστυχώς το δικαιούται. Θα σας διηγηθώ μια σύντομη ιστορία:

Αμέσως μετά τις γνωστές αποφάσεις με το κούρεμα, ζήτησα συνάντηση από τον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Αναστασιάδη. Καθίσαμε, παραγγείλαμε τους καφέδες και μετά ο Πρόεδρος γύρισε, με κοίταξε προβληματισμένος για μερικά δευτερόλεπτα και μου είπε: «Χάρη μου, καλωσόρισε, κάτσε να πιούμε τον καφέ μας, αλλά λεφτά μη μου ζητήσεις. Τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα. Πρέπει να βρούμε λύσεις».

«Το ξέρω κύριε Πρόεδρε. Και για να σε καθησυχάσω, δεν ήρθα να ζητήσω λεφτά. Έχουμε άλλες εισηγήσεις. Δώστε κίνητρα. Για παράδειγμα, προωθείστε άμεσα πολεοδομικά και φορολογικά κίνητρα. Ο τουρισμός θα πάρει μπροστά, η οικονομία θα πάρει μπροστά».

Όπως και έγινε.

Η κρίση του 2013 είχε και μια «παράπλευρη απώλεια». Ήταν η αίτια που αποφάσισα να παρατείνω την παρουσία μου στην Προεδρία του ΠΑΣΥΞΕ διότι τότε νοιώσαμε το έδαφος να χάνεται κάτω από τα πόδια μας. Ένοιωσα ότι ήταν σημαντικό να παραμείνω για να δώσουμε μαζί με τους συνάδελφους τη μάχη της εξόδου και από αυτή την κρίση.

Ο τουρισμός, κυρίες και κύριοι, είναι η τρανή απόδειξη ότι η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι η συνταγή όχι μόνο αντιμετώπισης των οικονομικών κρίσεων, αλλά και της ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα των πολεοδομικών κινήτρων που εξήγγειλε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τον Απρίλιο 2013, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις αναβαθμίστηκαν και εκσυγχρονίστηκαν, προσθέτοντας αξία στο τουριστικό μας προϊόν.

Παράλληλα, ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, που εκείνη την περίοδο ήταν υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω, σε μια συνάντηση με ρώτησε: «Αν έπρεπε να κατονομάσεις τα πιο σημαντικά 'πρέπει' του τουρισμού ποια θα μου έλεγες». Το σκέφτηκα λίγο και του είπα:

SLIDE 8

- Την ανάγκη δημιουργίας υφυπουργείου Τουρισμού,
- Τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας για τα ξενοδοχεία
- Τη δημιουργία καζίνο και μαρίνων

Σ' αυτά τα δέκα χρόνια, υλοποιήθηκαν όλα τα πιο πάνω με σημαντικά αποτελέσματα για την κυπριακή οικονομία.

Φίλες και φίλοι,

θα πρέπει να παραδεχθούμε ότι της απελθούσας κυβέρνησης της έτυχαν μαζεμένες οι μεγαλύτερες και περισσότερες κρίσεις από το 1974.

SLIDE 9

Το 2020 ήταν μια καταστροφική χρονιά λόγω της πανδημίας. Στον τουρισμό οι αφίξεις και τα έσοδα υποχώρησαν κατά 84% και 85% αντίστοιχα σε σχέση με το 2019. Θεωρήσαμε το 2020 ως μια χρονιά μη γενόμενη, όπως λέγαμε τότε. Και όμως πετύχαμε το come-back. Ο ΠΑΣΥΞΕ είχε πρωταγωνιστικό ρόλο και σε αυτή τη δύσκολη συγκυρία. Πέραν της προσφοράς 100 χιλιάδων ευρώ για τις έκτακτες ανάγκες του κράτους, συνομολόγησε συμφωνία με την κυβέρνηση για τη φιλοξενία ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού στα ξενοδοχεία. Διέθεσε επίσης μονάδες για να λειτουργήσουν ως κέντρα καραντίνας για επαναπατρισθέντες μόνιμους κατοίκους.

Δεν προλάβαμε να βγούμε από την κρίση του COVID και το 2022 η τουριστική βιομηχανία δέχθηκε ακόμη ένα ισχυρό κτύπημα με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και την απώλεια των δύο πολύ σημαντικών για εμάς αγορών. Ξεπεράσαμε και αυτή τη δοκιμασία μέσα από τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ως αποτέλεσμα των ενεργειών που έγιναν - πρωτίστως από το υπουργείο Μεταφορών και το υφυπουργείο Τουρισμού - προστέθηκαν νέες αγορές ή/και επαναδραστηριοποιήθηκαν υφιστάμενες, όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Γερμανία, η Σερβία, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Το 40% των αφίξεων σήμερα προέρχεται από την ΕΕ, σε σχέση με 25% προ πανδημίας.

Και φθάνουμε στο σήμερα.

SLIDE 10

Τη χρονιά που διανύουμε, όπως και ολόκληρο το φάσμα της οικονομίας, ο κλάδος της φιλοξενίας αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Προκλήσεις που σχετίζονται με τον πληθωρισμό, τα αυξημένα επιτόκια, τη συνεχιζόμενη έλλειψη εργατικού δυναμικού και την αύξηση του λειτουργικού κόστους των ξενοδοχείων. Όπως ακριβώς το καλάθι του νοικοκυριού, έχει ακριβύνει και το καλάθι του ξενοδοχείου.

Παρά τις δυσκολίες, είμαι αισιόδοξος ότι το 2023 θα είναι καλύτερο από το 2022. Και είμαι αισιόδοξος γιατί έχω εμπιστοσύνη ότι η χρυσή συνταγή, η συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα, θα συνεχίσει και επί αυτής της διακυβέρνησης.

Είναι σημαντικό, όμως, να έχουμε επίγνωση ότι για τους λόγους που προανέφερα, τα επιτόκια, τον πληθωρισμό και τα αυξημένα λειτουργικά κόστη, η κερδοφορία των επιχειρήσεων του κλάδου της φιλοξενίας θα πληγεί σημαντικά.

Και αυτό το ζήτημα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Παράλληλα θα πρέπει το επόμενο διάστημα να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού, ενώ προϋπόθεση για την υλοποίηση της στρατηγικής για τον τουρισμό είναι η διαφύλαξη της εργατικής ειρήνης στη ξενοδοχειακή βιομηχανία.

Κύριε Πρόεδρε,
Κυρίες και κύριοι,

Αν κάποιος με ρωτούσε ποιο θεωρώ ως το μεγαλύτερο επίτευγμα του ΠΑΣΥΞΕ, αβίαστα θα απαντούσα το γεγονός ότι κατάφερε να αναδειχθεί ως ο σημαντικότερος ιδιωτικός φορέας του κλάδου της φιλοξενίας και να αναγνωρίζεται καθολικά ως ένας αξιόπιστος εταίρος και συνομιλητής για την εκάστοτε κυβέρνηση. Και αυτό το πέτυχε αποφεύγοντας μαξιμαλιστικές θέσεις επιδιώκοντας πάντοτε τη σύνθεση και τον διάλογο.

Παραδίδοντας σήμερα τη σκυτάλη στον νέο πρόεδρο του ΠΑΣΥΞΕ, αισθάνομαι την ανάγκη να αφήσω ως παρακαταθήκη, την υπόμνηση προς όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στον κλάδο της φιλοξενίας ότι θα πρέπει να συνεχίσουμε να φροντίζουμε και να εξελίσσουμε το τουριστικό μας προϊόν.

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας δυναμικός. Και ως τέτοιος είναι σημαντικό να εξελίσσεται και να αναβαθμίζεται διαρκώς. Φανταστείτε τον τουρισμό σαν ένα όμορφο κήπο. Μπορεί ένας κήπος να παραμείνει όμορφος χωρίς περιποίηση και φροντίδα;

Είναι καθήκον μας να συνεχίσουμε να φροντίζουμε με επιμονή και υπομονή για την εξέλιξη ενός κλάδου που έχει αποδείξει:

SLIDE 11

- τη σημασία του στην ανάπτυξη της οικονομίας
- την ανθεκτικότητά του στις κρίσεις
- τη σημασία της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Πέρα από τον τουρισμό, όμως, πρέπει να συνεχίσουμε να φροντίζουμε για τον τόπο μας. Το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου παραμένει ανοικτή πληγή. Ως ΠΑΣΥΞΕ, ούτε έχουμε συμβιβαστεί, ούτε πρόκειται να συμβιβαστούμε με τη σημερινή αδιέξοδη κατάσταση και τη διαιώνιση του πολιτικού μας προβλήματος.

Οι πρόσφατες εξελίξεις με την Αμμόχωστο θα πρέπει να λειτουργήσουν ως εγερτήριο. Είναι πολύ σημαντικό να εξαντλήσουμε κάθε προοπτική, κάθε ευκαιρία, κάθε δυνατότητα για την επίλυση του Κυπριακού και την επανένωση του τόπου μας. Πιστεύω ότι συμφωνούμε όλοι ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη ώθηση για τον τόπο, την οικονομία και τον τουρισμό από την επανένωση της Κύπρου. Αυτός πρέπει να είναι ο κορυφαίος στόχος όλων μας.

Φίλες και φίλοι,

SLIDE 12

Θα ήθελα να κλείσω την ομιλία μου με κάποιες οφειλόμενες ονομαστικές ευχαριστίες σε ανθρώπους οι οποίοι ήταν συνοδοιπόροι και πολύτιμοι συνεργάτες σε αυτό το όμορφο ταξίδι 20 χρόνων.

- Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου προς όλα ανεξαιρέτως τα πολιτικά πρόσωπα, υπουργούς και βουλευτές, με τα οποία συνεργαστήκαμε τα τελευταία 20 χρόνια, τα οποία ανεξαρτήτως από το ιδεολογικό χάρακωμα στο οποίο στεκόταν ο καθένας, λειτούργησαν υποβοηθητικά στο να αντιμετωπίσουμε και να ξεπερνάμε δυσκολίες. Τους αείμνηστους Τάσσο Παπαδόπουλο και Δημήτρη Χριστόφια, τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Αναστασιάδη τον οποίο και ευχαριστώ για την εδώ παρουσία του.

- Ιδιαίτερη αναφορά θα ήθελα να κάνω σε δύο ακόμα πολιτικά πρόσωπα. Τον τέως πρόεδρο του Δημοκρατικού Συναγερμού Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος είχε πάντοτε ανοικτά αφτιά για να μας ακούσει και ήταν πάντα έτοιμος να προτείνει λύσεις και συμβιβασμούς σε περίπλοκα ζητήματα. Θερμά ευχαριστώ και τον τέως Γ.Γ. του ΑΚΕΛ Άντρο Κυπριανού, ο οποίος επί διακυβέρνησης Χριστόφια, λειτούργησε ως αξιόπιστος συνομιλητής και συνεργάτης παρά τις διαφορές φιλοσοφίας που είχαμε.
- Ευχαριστούμε θερμά και τον νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Νίκο Χριστοδουλίδη για την εδώ παρουσία του που δείχνει τη σημασία που ο ίδιος και η κυβέρνηση αποδίδουν στον κλάδο της φιλοξενίας και να ευχηθούμε κάθε επιτυχία στο έργο του. Κύριε Πρόεδρε, είμαι βέβαιος ότι ο ΠΑΣΥΞΕ θα συνεχίσει να στέκεται στο πλευρό σας και της Πολιτείας ως αξιόπιστος συνεργάτης.
- Εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες στα στελέχη του ΚΟΤ και ακολούθως του υφυπουργείου Τουρισμού με τα οποία συνεργαστήκαμε τα προηγούμενα χρόνια, των κυπριακών αεροπορικών εταιρειών, της Hermes Airports, του ΣΤΕΚ, του ACTA και του ΠΑΣΥΔΙΞΕ.
- Την εκτίμηση μου και τις ευχαριστίες μου θέλω εκφράσω στις συντεχνίες ΣΕΚ, ΠΕΟ και ΔΕΟΚ, και στην ΟΕΒ και το ΚΕΒΕ. Η εργατική ειρήνη είναι κορυφαίος πυλώνας της οικονομικής ανάπτυξης.

Επιτρέψτε μου ακόμη κάποιες πολύ προσωπικές αναφορές

- Ιδιαίτερα ευχαριστώ τους συναδέλφους στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΠΑΣΥΞΕ, καθώς και τα μέλη του προσωπικού του ΠΑΣΥΞΕ, για την άψογη συνεργασία: Τη Φαβιόλα, τον Κυριάκο, την Έλλη, τον Στέλιο και την κυρία Πέπα.
- Ιδιαίτερα ευχαριστώ την αναπληρώτρια πρόεδρο του ΠΑΣΥΞΕ την Άννα Μιχαηλίδη που ήταν πάντοτε δίπλα μου, στα εύκολα και στα δύσκολα, καθώς επίσης και τον αγαπητό μου και στενό συνεργάτη Χάρη Θεοχάρους.
- Τον αγαπητό φίλο Ζαχαρία Ιωαννίδη, επί σειρά ετών γενικό διευθυντή του ΠΑΣΥΞΕ και ακούραστο συνεργάτη.
- Τον νέο ΓΔ του Συνδέσμου Φιλόκυπρο Ρουσούνιδη που είμαι βέβαιος ότι θα καλύψει επάξια το κενό του φίλου Ζαχαρία.
- Ευχαριστίες εκφράζουμε επίσης στους χορηγούς μας: Υφυπουργείο Τουρισμού, Eurobank Cyprus και PwC Cyprus.

Στον νέο Πρόεδρο, που θα εκλεγεί το απόγευμα, θα ήθελα να ευχηθώ κάθε επιτυχία και καλή δύναμη και να τον διαβεβαιώσω ότι θα είμαι δίπλα του σε ό,τι χρειαστεί.

SLIDE 13

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου όλους εσάς που τιμάται με την παρουσία σας τη σημερινή Γενική Συνέλευση του ΠΑΣΥΞΕ.

Θα είμαι πάντοτε πιστός στρατιώτης στην υπηρεσία του κλάδου της φιλοξενίας.

Σας ευχαριστώ!